

SALON ESIOPETUSSUUNNITELMA 2019

SISÄLLYS

JOHDANTO	3
1 OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET JA PAIKALLINEN OPETUSSUUNNITELMA.....	4
1.1 SALON ESIOPETUSSUUNNITELMAN MERKITYS JA LAADINTA	4
1.2 SALON ESIOPETUSSUUNNITELMAN LAATIMISTA KOSKEVAT PERIAATTEET JA RATKAISUT	5
2 ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET	7
2.1 ESIOPETUKSEN JÄRJESTÄMINEN JA SITÄ OHJAAVAT VELVOITTEET.....	7
2.2 ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄ OSANA OPPIMISEN POLKUA	8
2.3 ARVOPERUSTA	8
2.4 OPPIMISKÄSITYS.....	10
2.5 LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN ESIOPETUKSESSA	11
3 KASVUA JA OPPIMISTA TUKEVA TOIMINTAKULTTUURI.....	15
3.1 TOIMINTAKULTTUURIN KEHITTÄMISTÄ OHJAAVAT PERIAATTEET.....	15
3.2 TOIMINTAKULTTUURIN KEHITTÄMISEN TAVOITTEET JA ARVIOINNIN KÄYTÄNNÖT	15
3.3 OPPIMISYMPÄRISTÖT JA NIIDEN ARVIOINTI	16
3.4 YHTEISTYÖN TAVOITTEET, KÄYTÄNNÖT JA ARVIOINTI	17
4 ESIOPETUKSEN TOTEUTTAMISEN PERIAATTEET	19
4.1 MONIPUOLISET TYÖTAVAT JA NIIDEN ARVIOINTI.....	19
4.2 ARVIOINTI OPETUKSEN JA OPPIMISEN TUkena	19
4.3 OPETUKSEN YHTEISET TAVOITTEET JA OPPIMISKOKONAISUUDET	21
ILMAISUN MONET MUODOT	22
KIELEN RIKAS MAAILMA	24
MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME	26
TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI	28
KASVAN JA KEHITYN	30
4.4 KIELEEN JA KULTTUURIIN LIITTYVÄT ERITYISKYSYMYKSET.....	33
5 LAPSEN KASVUN JA OPPIMISEN TUKI	34
5.1 KASVUN JA OPPIMISEN TUEN JÄRJESTÄMINEN.....	34
5.2 YLEINEN TUKI.....	35
5.3 TEHOSTETTU TUKI.....	36
5.4 ERITYINEN TUKI	36
5.5 PERUSOPETUSLAISSA SÄÄDETYT TUKIMUODOT.....	39
6 OPPILASHUOLTO	40
6.1 OPPILASHUOLLON TAVOITTEET, TOTEUTTAMINEN JA ARVIOINTI.....	40
6.2 YHTEYS LASTEN- JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAAN	41
6.3 YKSIKKÖKOHTAISEN OPPILASHUOLTOSUUNNITELMAN LAADINTA	41
LIITE 1 SALON ESIOPETUSSUUNNITELMATYÖN PROSESSI.....	42
LIITE 2 ESIOPETUKSEN OSALLISTUMISTODISTUS	43

JOHDANTO

Salon esiopetussuunnitelma on Salon esiopetuksen yksiköissä¹ toimintaa ohjaava asiakirja. Opetushallituksen vahvistamat Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet² ja Salon esiopetussuunnitelma muodostavat toisiaan täydentävän parin ja toimivat työtä tavoitteellisesti ohjaavana työvälineenä.

Salossa esiopetus järjestetään varhaiskasvatuksen toimintana. Käsitettä esiopetuksen yksikkö käytetään tässä asiakirjassa niistä kunnallisista ja yksityisten palveluntuottajien ylläpitämistä päiväkodeista, joissa järjestetään esiopetusta sekä koulun yhteydessä toimivista esiopetusryhmistä. Esiopetusryhmässä työskentelevästä varhaiskasvatuksen opettajasta käytetään opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti nimitystä opettaja.

Salon esiopetussuunnitelman päivityksestä ovat lukuvuoden 2018-2019 aikana vastanneet varhaiskasvatuspäällikkö Anna Karlsson, päiväkodin johtajat Niina Kuisma (pj.) ja Reetta Laaksonen, palveluohjaaja Pirjo Alm, opettajat Virpi Nurmi, Minna Sirva ja Johanna Mannström, kveot Leena Aalto, Maarit Armanto, Minna Heikkilä, Anna Nikkanen, Minna Tynnenen-Kari ja Tiina Mikkola sekä Kieli- ja kulttuuriopettajat Kirsi Lehtovirta ja Irmeli Järvinen.

Tarve paikallisen eopsin päivitykseen ilmeni varhaiskasvatuslain ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden sekä paikallisen Salon vasun päivityksen myötä. Varhaiskasvatuksella ja esiopetuksella on useita yhteisiä paikallisia prosesseja ja ohjaavia asiakirjoja, joita oli tarpeen päivittää myös esiopetuksen osalta. Oppilas- ja opiskeluhoitolain³ muutokset on myös huomioitu päivityksessä.

Esiopetuksen opettajia pyydettiin arvioimaan Salon esiopetussuunnitelmaa syksyllä 2018. Kyselyn kautta saatiin runsaasti hyviä käytäntöjä mm. oppimisympäristöihin ja monipuolisiin työtapoihin liittyen, jotka on sisällytetty päivitettyyn Salon eopsiin.

Esiopetussuunnitelman liitteinä ovat Salon esiopetussuunnitelmatyön prosessi, esiopetuksen osallistumistodistus ja esiopetuksen työsuunnitelma. Muut esiopetussuunnitelman alaviitteisiin merkityistä, Salon kaupungin ja varhaiskasvatuksen omista asiakirjoista, löytyvät ajantasaisina viitteessä mainitun polun kautta joko www.salo.fi sivuilta tai Salon kaupungin intranetistä.

¹ Mukaan lukien Salossa toimivat yksityiset esiopetuspalveluja tuottavat palveluntuottajat.

² Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus: Määräykset ja ohjeet 2014:94

³ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (2013/1287), § 14 1-4 mom. (2 mom. muutettu lailla 2016/1501)

1 OPETUSSUUNNITELMAN PERUSTEET JA PAIKALLINEN OPETUSSUUNNITELMA

1.1 SALON ESIOPETUSSUUNNITELMAN MERKITYS JA LAADINTA

Perusopetuslaissa säädetään perusopetuksesta ja oppivelvollisuudesta sekä pääsääntöisesti oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna annettavasta esiopetuksesta⁴. Opetushallituksen vahvistamien Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden⁵ keskeinen tehtävä on edistää laadukkaan ja yhtenäisen esiopetuksen toteutumista. Opetussuunnitelman perusteet on päätös esiopetuksen tavoitteista ja keskeisistä sisällöistä sekä huoltajien ja esiopetuksen välisestä yhteistyöstä. Siihen on kirjattu myös oppilashuollon keskeiset periaatteet ja tavoitteet.

Salon esiopetussuunnitelma täydentää opetussuunnitelman perusteita, se sisältää paikalliset painotukset ja erityispiirteet. Esiopetussuunnitelmassa huomioidaan Salon kaupungin arvot asiakaslähtöisyys, rohkeus, oikeudenmukaisuus ja vastuullisuus. Esiopetussuunnitelma määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä Salon kaikissa esiopetuksen yksiköissä. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet⁶ ja Salon esiopetussuunnitelma muodostavat toisiaan täydentävän parin ja toimivat työtä tavoitteellisesti ohjaavana työvälineenä.

SALON ESIOPETUSSUUNNITELMAN YHTEYS MUIHIN PAIKALLISIIN SUUNNITELMIIN

Esiopetus on osa varhaiskasvatusta. Salossa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden⁷ pohjalta on laadittu paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma. Jokaiselle lapselle laaditaan henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, mukana siirtyy tarvittava tieto lapsen kasvusta, oppimisesta ja hyvinvoinnista.

Salossa paikallisia perusopetuksen ja esiopetuksen opetussuunnitelmia on laadittu samanaikaisesti ja yhteistyössä. Varhaiskasvatustalvasta on osallistuttu perusopetuksen opetussuunnitelman yleisen osan sekä Oppimisen ja koulunkäynnin tuki –osion laadintaan. Salon varhaiskasvatussuunnitelman päivitystä tehtiin lukuvuonna 2018-2019 samanaikaisesti esiopetussuunnitelman päivityksen kanssa.

Lapsen siirtyessä esiopetuksesta perusopetukseen, toimitaan yhteistyössä lapsen hyvän ja yhtenäisen oppimispolun turvaamiseksi. Lapsen mukana siirtyy opetuksen kannalta olennainen tieto. Salossa on laadittu Esiopetuksesta perusopetukseen –vuosikello⁸, jota tarkennetaan yksikkötasolla lukuvuosittain.

Salon kaupungissa on laadittu Lasten – ja nuorten hyvinvointisuunnitelma⁹, jonka sisällöstä on määrätty lastensuojelulain 12 §:ssä¹⁰ ja oppilas ja opiskelijahuoltolain 12§:ssä¹¹. Suunnitelmassa linjataan yhteistyö sosiaali- ja terveysviranomaisten, lastensuojelun sekä perusopetuksen kanssa. Esiopetussuunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon yhdenvertaisuuslain¹² velvoitteet.

⁴ Perusopetuslaki (1998/628)

⁵ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus: Määräykset ja ohjeet 2014:94

⁶ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus: Määräykset ja ohjeet 2014:94

⁷ Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Stakes: Oppaita 56.

⁸ [Santra - Palvelualueet - Hyvinvointipalvelut - Lasten ja nuorten palvelut - Varhaiskasvatus - Perustehtävä - Oppilashuolto ja nivelvaihe](#)

⁹ Salon kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (Kaupunginvaltuusto §88 18.12.2017)

¹⁰ Lastensuojelulaki (2007/417)

¹¹ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (2013/1287), § 14 1-4 mom. (2 mom. muutettu lailla 2016/1501)

¹² Yhdenvertaisuuslaki (2014/1325)

1.2 SALON ESIOPETUSSUUNNITELMAN LAATIMISTA KOSKEVAT PERIAATTEET JA RATKAISUT

ESIOPETUSSUUNNITELMAN KIELI

Salossa esiopetusta tarjotaan suomen kielellä opetuslautakunnan vuosittain vahvistamissa esiopetuksen järjestämispaikoissa (myöhemmin esiopetuksen yksiköissä). Ruotsinkielistä esiopetusta tarjotaan keskitetysti. Esiopetussuunnitelma laaditaan suomenkielisenä.

ESIOPETUKSEN YKSIKÖIDEN YHTEINEN OPETUSSUUNNITELMA

Esiopetussuunnitelma laaditaan kaupungin esiopetuksen yksiköiden yhteisenä asiakirjana. Jokaisessa esiopetuksen yksikössä laaditaan lukuvuosittain opetussuunnitelman perusteissa määrätty esiopetuksen työsuunnitelma¹³.

ESIOPETUSSUUNNITELMAN JA TYÖSUUNNITELMAN RAKENNE JA JULKAISUTAPA SEKÄ NIISTÄ TIEDOTTAMINEN

Esiopetussuunnitelma on laadittu Opetushallituksen päättämän Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden¹⁴ mukaisesti. Siinä on kuvattu miten paikallinen esiopetussuunnitelma laaditaan ja esiopetus toteutetaan. Esiopetussuunnitelma määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä esiopetuksen yksiköissä.

Esiopetussuunnitelma löytyy sähköisenä Salon kaupungin www.salo.fi sivuilta. Lisäksi asiakirja löytyy lomakkeineen ja ohjeistuksineen Salon kaupungin sisäisestä intranetistä. Vuonna 2016 julkaistiin myös Salon esiopetuksen esittelyvideo.

Esiopetussuunnitelmatyöhön on sisältynyt yksikkökohtaisen esiopetuksen työsuunnitelman¹⁵ sekä lapsikohtaisen oppimissuunnitelman¹⁶ laatiminen. Työsuunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin esiopetuksen yksikössä kyseisen lukuvuoden aikana toteutetaan. Työsuunnitelmasta tiedotetaan huoltajia ja sidosryhmiä. Lapsen oppimissuunnitelman sisällöt on kuvattu luvussa 4.2.

ESIOPETUKSEN OSALLISTUMISTODISTUS

Esiopetuksen päätteeksi lapsi saa esiopetuksen osallistumistodistuksen¹⁷ (liite 2). Todistukseen merkitään opetussuunnitelman perusteiden määräyksen mukaisesti opetuksen järjestäjä eli Salon kaupunki, esiopetuksen yksikön ja lapsen nimi, lapsen henkilötunnus ja todistuksen antamispäivä. Todistuksen allekirjoittaa opettaja/opettajat.

¹³ Santra - Palvelualueet - Hyvinvointipalvelut - Lasten ja nuorten palvelut - Varhaiskasvatus - Perustehtävä - Esiopetus

¹⁴ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus: Määräykset ja ohjeet 2014:94

¹⁵ Santra - Palvelualueet - Hyvinvointipalvelut - Lasten ja nuorten palvelut - Varhaiskasvatus - Perustehtävä - Esiopetus

¹⁶ Santra - Palvelualueet - Hyvinvointipalvelut - Lasten ja nuorten palvelut - Varhaiskasvatus - Perustehtävä - Esiopetus

¹⁷ Santra - Palvelualueet - Hyvinvointipalvelut - Lasten ja nuorten palvelut - Varhaiskasvatus - Perustehtävä - Esiopetus

HENKILÖSTÖN OSALLISTUMINEN ESIOPETUSSUUNNITELMAN LAATIMISEEN, ARVIOINTIIN JA KEHITTÄMISEEN

Esiopetussuunnitelma on laadittu opetussuunnitelmatyötä varten kootun ohjausryhmän ohjauksessa. Ohjausryhmä on vastannut opetussuunnitelmaprosessin kokonaisuudesta, aikatauluista, tiedottamisesta, työryhmien perustamisesta ja niiden työn ohjauksesta. Esiopetussuunnitelman sisällön tuottamiseen on osallistunut esimiesten johdolla koko esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstö kaikissa yksiköissä. Tavoitteena on ollut käynnistää esiopetuksen toimintakulttuurin muutos vastaamaan esiopetukselle asetettuja uudistettuja tavoitteita.

Esiopetussuunnitelmaprosessin aikana esiopetuksen yksiköissä on työstyetty tehtäviä seuraavista kokonaisuuksista; arvoperusta ja oppimiskäsitys, laaja-alainen osaaminen, kasvua ja oppimista tukeva toimintakulttuuri, esiopetuksen toteuttamisen periaatteet sekä kasvun ja oppimisen tuki. Tehtävien sisältöjä on hyödynnetty laajamittaisesti Salon esiopetussuunnitelman laadinnassa. Tehtävissä on hyödynnetty tieto- ja viestintäteknologian suomia mahdollisuuksia sekä tehtävänantojen että tehtävien tuotosten osalta. Prosessi on kuvattu yksityiskohtaisesti vuosikellon muodossa (liite 1). Esiopetussuunnitelma lähetettiin kommentointikierrokselle helmikuussa 2016.

Opettajista koostunut työryhmä suunnitteli yhteistyössä ohjausryhmän kanssa esiopetuksen työsuunnitelman sekä esiopetuksen todistuksen (liite 2). Konsultoivista varhaiskasvatuksen erityisopettajista sekä S2 -opettajasta koostunut työryhmä keskittyi Lapsen kasvun oppimisen tuki -luvun laatimiseen. Luvussa avataan Salon paikalliset tuen prosessit ja käytännöt sekä yhteistyö muiden tahojen kanssa.

Tieto- ja viestintäteknologia (TVT) nostettiin osaksi esiopetussuunnitelmatyötä. Varhaiskasvatuksen edustajat ovat toimineet tieto- ja viestintäteknologian yhteistyöryhmissä, joissa on ollut edustus sekä esi-, perus- ja lukio-opetuksesta. Yhteistyössä laadittiin muun muassa tvt.salo.fi -sivusto, johon opettajista koostunut nettisivuryhmä kokosi esiopetuksen alasivuston. Yksikön esimiehistä koostunut TVT-työryhmä koordinoi hankerahoituksia, laitehankintoja ja laati Salon varhaiskasvatuksen tieto- ja viestintäteknologian (TVT) kehittämis- ja toimintasuunnitelman¹⁸.

TVT-työpajat toteutettiin kaikissa esiopetuksen yksiköissä kauden 2015-2016 aikana. Työpajat vietiin esiopetusryhmiin, joissa henkilöstöllä ja lapsilla oli mahdollisuus yhdessä suunnitella ja toteuttaa pajatoimintaa käyttäen tieto- ja viestintäteknologiaa oppimisen kohteena sekä oppimisen välineenä. Työpajojen tavoitteena oli lisätä henkilöstön tietoisuutta TVT:stä osana esiopetuksen kasvu-, oppimis- ja toimintaympäristöjä ja sisällyttämisestä esiopetuksen oppimiskokonaisuuksiin ja osaksi laaja-alaista osaamista.

Esiopetussuunnitelman arvionnista ja edelleen kehittämisestä lukuvuonna 2018-2019 vastasi asiakirjan päivitystä varten uudelleen koottu ohjausryhmä, jonka kokoonpano on kuvattu johdannossa. Henkilöstö osallistui päivitykseen Digium-kyselyn kautta, jossa he arvioivat Esiopetussuunnitelma-asiakirjan sisältöjä, lomakkeita sekä esiopetuksen toteutumista vuosien 2016-2018 aikana. Kyselyn tuloksia on käytetty asiakirjan päivitystyössä. Kyselyn tuloksista koottiin lisäksi erillinen oheismateriaali henkilöstön käyttöön, joka sisältää muun muassa hyviä syntyneitä käytäntöjä esiopetuksessa sekä kuvaa esiopetuksen yksiköissä edennyttä toimintakulttuurin muutosta.

¹⁸ Santra - Palvelualueet - Hyvinvointipalvelut - Lasten ja nuorten palvelut - Varhaiskasvatus - Perustehtävä - TVT

LASTEN JA HUOLTAJIEN OSALLISTUMINEN ESIOPETUSSUUNNITELMAN LAATIMISEEN, ARVIOINTIIN JA KEHITTÄMISEEN

Lapsia on kuultu esiopetussuunnitelman laadinnassa. Lapset ovat olleet mukana oppimisympäristöjen kehittämisen suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä toteutuksen arvioinnissa. Esiopetuksen yksiköiden TVT-työpajoissa lapset ovat osallistuneet toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin.

Lasten huoltajia on kuultu vanhempainilloissa. Huoltajien ajatuksia ja toiveita on kirjattu näkyviin esiopetussuunnitelmaan, joka lähetettiin myös kommentointikierrokselle helmikuussa 2016 kolmen esiopetuksen yksikön vanhempaintoimikunnalle.

Esiopetussuunnitelman arvioinnissa ja kehittämisessä lukuvuonna 2018-2019 oli välillisesti mukana henkilöstölle suunnatun kyselyn kautta myös lapset huoltajineen. Henkilöstö kuvasi yksityiskohtaisesti esiopetuksen yksiköiden käytäntöjä sekä lasten ja huoltajien osallistumista esiopetuksen suunnitteluun, arviointiin ja kehittämiseen.

2 ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄ JA YLEISET TAVOITTEET

2.1 ESIOPETUKSEN JÄRJESTÄMINEN JA SITÄ OHJAAVAT VELVOITTEET

Perusopetuslain¹⁹ mukaan lapsen on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna osallistuttava lukuvuoden kestävään esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Huoltaja on velvollinen huolehtimaan lapsen osallistumisesta.

Esiopetusta suunniteltaessa, järjestettäessä ja siitä päätettäessä on otettava huomioon lapsen etu²⁰. Lapsia ohjataan yksilöinä ja ryhmänä ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa muille. ²¹ Salon kaupunki järjestää oppivelvollisuuden alkamisvuonna esiopetusta myös pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä oleville lapsille sekä niille lapsille, jotka aloittavat perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin. Kaupunki vastaa, että sen yksityiseltä palvelujen tuottajalta hankkimat esiopetuspalvelut järjestetään lain mukaisesti. Salossa esiopetusta järjestetään varhaiskasvatuksen hallinnon alla päiväkodeissa sekä koulujen tiloissa. Myös koulujen yhteydessä toimivat esiopetusryhmät ovat varhaiskasvatuksen toimintaa. Opetuslautakunta vahvistaa vuosittain esiopetuksen järjestämipaikat vähimmäis- ja enimmäisoppilasmaikoinen.

Maksuttoman esiopetuksen laajuus on vähintään 700 tuntia, neljä tuntia päivässä. Esiopetus noudattaa opetuslautakunnan vuosittain vahvistamia toiminta-aikoja. Kaupunki järjestää Salon kaupungin esi- ja perusopetuksen kuljetusperiaatteiden mukaisesti²² maksuttoman kuljetuksen esiopetuksessa oleville lapsille.

¹⁹ Perusopetuslaki (1998/628)

²⁰ Perusopetuslaki 3 a § (163/2022)

²¹ Perusopetuslaki 35 § (163/2022)

²² Salon kaupungin esi- ja perusopetuksen kuljetusperiaatteet Opetuslautakunta 12.3.2019 § 20 sekä Kaupunkikehityslautakunta 26.3.2019 § 61

2.2 ESIOPETUKSEN TEHTÄVÄ OSANA OPPIMISEN POLKUA

Esiopetus ja perusopetus muodostavat lapsen kasvun ja oppimisen kannalta etenevän kokonaisuuden. Tavoitteena on, että polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen on lapsen näkökulmasta mahdollisimman yhtenäinen ja eheä. Henkilöstö tekee yhteistyötä huoltajien kanssa lapsen oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Lasten kasvua ja kehitystä oppimista seurataan ja arvioidaan säännöllisesti esiopetuksen aikana, arvioinnista tarkemmin luvussa 4.2.

Valtioneuvoston asetuksen²³ mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa jossa leikki on vahvasti läsnä. Lasten mielenkiinnon kohteet ovat opetuksen toteutuksen lähtökohtina.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Tavoitteet määrittävät opetussuunnitelman perusteiden ja Salon esiopetussuunnitelman mukaan. Esiopetus parantaa lapsen oppimisedellytyksiä ja antaa elämässä tarvittavia tarpeellisia tietoja ja taitoa. Opetuksen tavoitteena on tukea lapsen kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen.

2.3 ARVOPERUSTA

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönsä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen. Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunteita ja kauneudentajujaan.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin sekä kotien erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatusnäkömyksiin on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta²⁴. Esiopetuksessa noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennako-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate²⁵. Opetus on lapsia

²³ Valtioneuvoston asetus (2012/422)

²⁴ Valtioneuvoston asetus (422/2012)

²⁵ Yhdenvertaisuuslaki (2014/1325)

puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamatonta. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

Henkilöstön kirjaamia ajatuksia siitä, miten arvoperusta näkyy arjen esiopetustyössä:

- Päiväkotiin tullessa jokaista lasta tervehditään, muistetaan katsekontakti.
- Lasta kohdellaan yksilöllisesti, ottaen huomioon hänen persoonansa ja tapansa oppia. Pienryhmätoiminta mahdollistaa jokaisen lapsen kuulluksi tulemisen.
- Havainnointi mahdollistaa toiminnan suunnittelun siten, että lasten tarpeet, tapa oppia ja lasten erilaisuus tulevat huomioiduiksi. Havainnointien kirjaamiseen panostetaan.
- Lapsen oppimisen tuki; päivän struktuuri, kuvat ja viittomat erilaisten oppijoiden tukena.
- Leikkiä ohjataan, opetetaan ja tuetaan. Sekä omaehtoiselle että ohjatulle leikille annetaan riittävästi aikaa. Leikki on lapsen oikeus.
- Lasta kannustetaan ja annetaan positiivista palautetta, huomataan hyvä lapsessa.
- Lapset osallistuvat ja heidän ideansa ja ajatuksensa huomioidaan oppimisympäristön rakentamisessa, toiminnan suunnittelussa ja arvioinnissa.
- Lapsella on oikeus ammattitaitoiseen henkilökuntaan.
- Hyödynnetään lähiympäristöä ja luontoa oppimisympäristönä.
- Tuetaan yhteisöllisyyttä muun muassa lisäämällä ryhmien välistä yhteistyötä. Yhteiset tapahtumat, juhlat sekä keskustelut ja pohdinnat rakentavat yhteisöllisyyttä.
- Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön merkitys on tärkeää. Huoltajat pyritään saamaan mukaan myös toiminnan suunnitteluun.
- Suosimme kestäväää kehitystä ja opetamme terveellisiä elämäntapoja.

Huoltajat pitävät tärkeänä esiopetuksessa:

- Sosiaalisten taitojen kehittymistä
- Ryhmässä työskentelyn taitojen kehittymistä
- Omatoimisuuteen ja itsenäisyyteen kasvamista
- Riittävää ja monipuolista ulkoilua ja liikuntaa
- Ongelmanratkaisutaitojen kehittymistä
- Kiusaamisen ehkäisyä
- Ohjeiden kuuntelemisen ja niiden mukaan toimimisen taitoja
- Aakkosten ja numeroiden tunnistamista
- Hyvien valmiuksien saamista koulutielle

Huoltajat toivovat esiopetusvuodelta:

- Yhteistyötä
- Monipuolista toimintaa
- Leikkiä
- Onnistumisen kokemuksia

2.4 OPPIMISKÄSITYS

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

Henkilöstön kirjaamia ajatuksia siitä, miten oppimiskäsitys näkyy esiopetuksen toiminnassa:

- Lapsille annetaan mahdollisuus toimia erilaisissa ryhmissä, jolloin he oppivat yhteistyötaitoja ja saavat kokemuksia ryhmässä toimimisesta.
- Pienryhmässä toimiessaan lapsi saa yksilöllistä huomiota ja voi harjoitella vuorovaikutusta aikuisen tuella.
- Aikuinen on mallina lapsille.
- Aikuiset luovat kannustavan ja rohkaisevan ilmapiirin, positiivinen palaute on tärkeää.
- Lapselle annetaan aikaa ja tilaa kehittyä ja oppia omaan tahtiinsa.
- Lasten oma toiminta on tärkeää.
- Lapselle ei tarjota kaikkea valmiina, vaan haastetaan, innostetaan, rohkaistetaan ratkaisemaan ongelmia itse.
- Toiminta nivotaan eri projektien ja teemojen kokonaisuuksiksi, joissa voi toimintamuotoja.
- Lasten osallisuutta toiminnan ja ympäristön suunnitteluun lisätään, jolloin kohteet saadaan huomioitua.

2.5 LAAJA-ALAINEN OSAAMINEN ESIOPETUKSESSA

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä huomioidaan kaikessa esiopetuksen toiminnassa; sekä kasvatus- ja opetustyössä, että oppimisympäristöjä ja esiopetuksen toimintakulttuuria kehitettäessä. Huomioitavaa on, että lapsen oppimiseen vaikuttaa itse opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Kuva 1. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa.

AJATTELU JA OPPIMINEN

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen.

Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa. Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisujen ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

KULTTUURINEN OSAAMINEN, VUOROVAIKUTUS JA ILMAISU

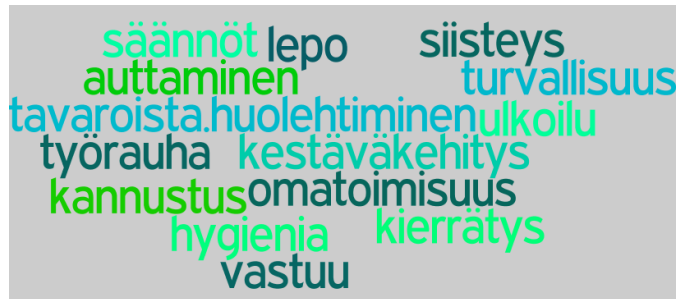
Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen.

Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa. Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

ITSESTÄ HUOLEHTIMINEN JA ARJEN TAIDOT

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestäväan elämäntapaan sitoutumisesta.

Kuva 4. Henkilöstön esiin nostamia painotuksia.

Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestäväan elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen. Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroihin ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

MONILUKUTAITO

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinnan ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla.

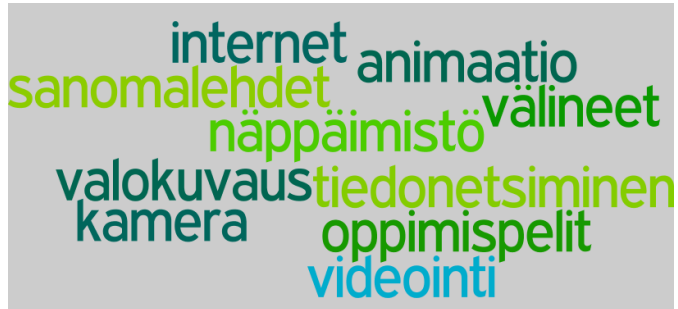

Kuva 5. Henkilöstön esiin nostamia painotuksia.

Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvalukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa. Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kuvalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyä ja saa uusia merkityksiä. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

TIETO- JA VIESTINTÄTEKNOLOGINEN OSAAMINEN

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa.

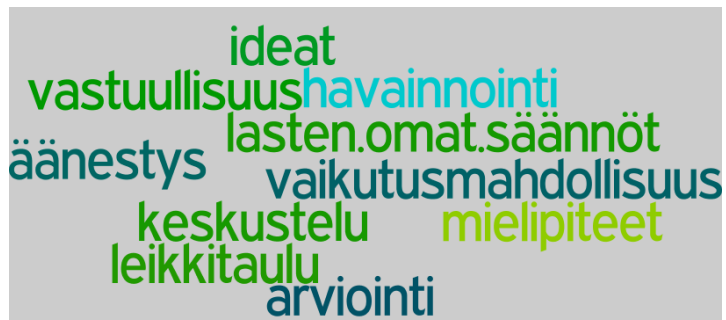

Kuva 6. Henkilöstön esiin nostamia painotuksia.

Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

OSALLISTUMINEN JA VAIKUTTAMINEN

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa.

Kuva 7. Henkilöstön esiin nostamia painotuksia.

Lasten oikeuksiin kuuluvat kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

3 KASVUA JA OPPIMISTA TUKEVA TOIMINTAKULTTUURI

3.1 TOIMINTAKULTTUURIN KEHITTÄMISTÄ OHJAAVAT PERIAATTEET

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohtana on kaikille yhteinen esiopetus. Kukin lapsi huomioidaan sekä yksilönä, että yhteisön jäsenenä. Jokaiselle lapselle varmistetaan hänen tarvitsemansa oppimisen ja hyvinvoinnin tuki. Toiminnan suunnittelussa huomioidaan lapsen yksilöllinen tapa oppia. Lasta kannustetaan kokeilemaan ja yrittämään, oppimisesta ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Leikkiä eri muodoissaan hyödynnetään monipuolisesti.

Lapsia kannustetaan kantamaan yhdessä vastuuta, näin syntyy kokemus osallisuudesta ja toimijuudesta. Tärkeää on, että lapsi tuntee kuuluvansa ryhmään, jossa on turvallista ilmaista omia mielipiteitään ja näkemyksiään. Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta lasten ja aikuisten välillä. Lasten itsesääätelyn kehittymistä tuetaan ja ohjataan lasta toimimaan ristiriitatilanteissa. Esiopetuksessa tuetaan lasta vaalimaan terveyttään ja hyvinvointiaan.

Kuva 8. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet.

3.2 TOIMINTAKULTTUURIN KEHITTÄMISEN TAVOITTEET JA ARVIOINNIN KÄYTÄNNÖT

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää vahvaa perustehtävän johtamista. Salon varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on käytössä pedagoginen tiimisopimus. Henkilöstön ammattitaitoa ja osaamista kehitetään suunnitelmallisella täydennyskoulutuksella Salon varhaiskasvatuksen koulutussuunnitelman mukaisesti. Kehityskeskusteluiden avulla saadaan selville henkilöstön ammatillisen kehittymisen tarpeita. Lisäksi koulutussuunnittelussa huomioidaan valtakunnallinen varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen tutkimus- ja kehittämistyö.

Salossa esiopetuksen toiminnan arviointi ja kehittäminen on jatkuvaa ja suunnitelmallista. Arviointi tapahtuu laadunarvioinnin vuosikelloon²⁶ suunnitellun aikataulun mukaisesti.

²⁶ Santra - Palvelualueet - Hyvinvointipalvelut - Lasten ja nuorten palvelut - Varhaiskasvatus - Hallinto - Laatu

Sekä varhaiskasvatuksessa että esiopetuksessa laaditaan lukuvuosittain päiväkodin yhteinen toimintakulttuurin kehittämissuunnitelma joka toimitetaan varhaiskasvatuspäällikölle kesäkuussa. Päiväkodin henkilöstö arvioi toimintakulttuurin kehittämissuunnitelman toteutumista kahdesti vuodessa.

Toimintakulttuuria ja esiopetuksen pedagogiikkaa arvioidaan jatkuvan arvioinnin kautta. Esiopetusryhmissä opettajat kirjaavat lukuvuoden aikana työsuunnitelman arviointi-sarakkeeseen oman arvionsa esiopetuksen toteutumisesta. Esiopetuksen toteutumista arvioidaan yksikössä esiopetusryhmäkohtaisesti kaksi kertaa vuodessa joului-tammikuussa sekä huhti-toukokuussa. Tähän esiopetuksen toteutumisen arviointipalaveriin osallistuvat opettaja, päiväkodin johtaja, kveo/veo ja tarvittaessa kieli- ja kulttuuriopettaja.

Esiopetusvuoden aikana lapset vastaavat vuosittain lasten kyselyyn, jossa arvioidaan asiakastytyytyväisyyttä lasten näkökulmasta. Yhteistyökumppanimme Salon kaupungin hyvinvointipalveluissa arvioivat osaltaan esiopetussuunnitelmaa konkreettisten yhteistyöprosessien kautta, jotka ovat kirjattuna Salon kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan 2017-2020²⁷. Suunnitelma linjaa Salossa lasten ja nuorten hyvinvointityötä sekä palveluita ja sisältää varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen osana ennaltaehkäisevää työtä.

3.3 OPPIMISYMPÄRISTÖT JA NIIDEN ARVIOINTI

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lapsen kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen. Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritellyt arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiselle asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteensa ja yksilölliset tarpeensa sekä luvussa 4 kuvatut esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä. Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhallisessa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovituilla tavoilla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille

²⁷ Salon kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma (Kaupunginvaltuusto §88 18.12.2017)

kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

Henkilöstö arvioi ja kehittää esiopetuksen oppimisympäristöjä yhdessä lasten, huoltajien ja muiden yhteistyötahojen kanssa. Henkilöstö kirjaa työsuunnitelmaan monipuoliset oppimisympäristöt, jotka huomioivat esiopetuksen toteuttamisen periaatteet sekä lasten osaamisen, mielenkiinnon kohteet ja yksilölliset tarpeet.

9. Oppimisympäristössä yhdistyvät monet asiat

Oppimisympäristöjen toteutumista arvioidaan säännöllisesti ja kehitetään edelleen lukuvuoden aikana. Oppimisympäristöjen suunnittelussa ja arvioinnissa huomioidaan esiopetussuunnitelman perusteiden mukaisesti mm. leikin mahdollisuudet, rauhallinen työskentely-ympäristö, esteettömyys, ergonomisuus ja viihtyisyys. Arvioitavia asioita ovat myös ryhmän jäsenten välinen vuorovaikutus, lasten keskinäinen tasa-arvo sekä luottamuksellinen ilmapiiri.

Lasten ja huoltajien palautetta kuullaan yhteisten keskustelujen kautta. Lapset ja huoltajat arvioivat oppimisympäristöjä myös paikallisten laatukselyiden avulla. Henkilöstö arvioi oppimisympäristöjä työsuunnitelman lisäksi paikallisten laatukselyiden, erilaisten turvallisuussuunnitelmien, lasten esiopetussuunnitelmien ja tuen suunnitelmien avulla.

3.4 YHTEISTYÖN TAVOITTEET, KÄYTÄNNÖT JA ARVIOINTI

YHTEISTYÖ ESIOPETUKSESSA JA SIIRTYMÄVAIHEISSA

Sujuva yhteistyö esiopetuksen aikana sekä siirtymävaiheissa takaa lapselle johdonmukaisen ja lasta tukevan kasvun ja oppimisen polun. Suunnitelmallinen, onnistunut yhteistyö vahvistaa myös lasten ja huoltajien osallisuutta ja takaa osaltaan esiopetuksen laatua. Eri tahojen kanssa tehtävää yhteistyötä tulee kehittää ja arvioida säännöllisesti yhdessä.

Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen kanssa

Esiopetus on osa varhaiskasvatusta. Salossa esiopetuksella ja muulla varhaiskasvatuksella on yhteinen hallinto sekä paikallisia yhteisiä toimintaa ohjaavia asiakirjoja. Esiopetus toimii pääsääntöisesti varhaiskasvatuksen tiloissa päiväkodeissa ja toiminnasta vastaa sama henkilöstö. Yhteisenä tavoitteena on lapsen kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen tukeminen ja oppimisedellytysten parantaminen ennen kouluikää. Näin luodaan pohjaa elinikäiselle oppimiselle ja lapsille taataan tasavertaiset mahdollisuudet oppimiseen. Lapsen siirtyessä varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, on lasta koskevan tiedon siirtyminen tärkeää. Jos lapsella on tuen tarve, konsultoivan varhaiskasvatuksen erityisopettajan asiantuntemus on tärkeää tietoa siirrettäessä.

Yhteistyö perusopetuksen kanssa

Onnistunut siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen edistää lasten turvallisuudentunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kasvu – ja oppimisedellytyksiään. Tähän tavoitteeseen pääsemiseksi, siirtymävaiheen käytänteet on

linjattu yhdessä perusopetuksen kanssa laadittuun Esiopetuksesta perusopetukseen -vuosikelloon²⁸. Vuosikelloon on määritelty yhteistyölle minimitaso. Lisäksi siihen on kirjattu hyväksi koettuja yhteistyömuotoja toteutettavaksi mahdollisuuksien mukaan esiopetuksen yksiköiden ja koulujen välillä. Yhteistyökäytäntöjä perusopetuksen kanssa arvioidaan säännöllisesti yhteistyön vuosikelloa päivitettäessä sekä laatutyön kautta. Yhteistyö konkretisoituu muun muassa yhteisissä hankkeissa ja työryhmissä.

Yhteistyö sosiaali- ja terveystoimen kanssa

Salossa hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen nähdään kunnan kaikkien toimialojen tehtävänä ja yhteistyönä eri hallintokuntien välillä. Salon kaupungin lasten – ja nuorten hyvinvointisuunnitelma²⁹ velvoittaa kaikkia lasten ja nuorten kanssa toimijoita ottamaan vastuuta hyvinvointia edistävästä työstä. Sosiaali- ja terveystoimen kanssa on laadittu käytännön yhteistyöprosesseja muun muassa oppilashuollolliseen yhteistyöhön sekä lastenneuvolan, varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyöhön. Esiopetuksen yksiköissä vuosittain laadittava yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma määrittelee tarkemmat sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyökäytännöt.

YHTEISTYÖ HUOLTAJIEN KANSSA

Salon kaupunki vastaa esiopetuksen järjestäjänä siitä, että huoltajien kanssa tehtävää yhteistyötä arvioidaan ja kehitetään säännöllisesti. Yhteistyön lähtökohta on, että esiopetuksen henkilöstö on aloitteellinen rakennettaessa tasa-arvoista vuorovaikutusta. Yhteistyössä pyritään avoimuuteen ja luottamukseen sekä keskinäiseen kunnioitukseen.

Esiopetuksen henkilöstö vastaa siitä, että kaikki lasta koskevat asiat tiedotetaan tasapuolisesti molemmille huoltajille. Esiopetuksen alkaessa kirjataan lapsen perustietolomakkeeseen³⁰ huoltajuuteen liittyvät sopimukset sekä niihin liittyvät käytännöt.

Yksilötasolla tehtävässä yhteistyössä on tärkeää lapsen huoltajien kanssa käytävät keskustelut. Huoltajien kanssa keskustellaan lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä. Huoltajien osallistuminen esiopetuksen suunnitteluun ja arviointiin mahdollistetaan jokaisessa esiopetuksen yksikössä. Muuta kieltä kuin suomea äidinkielenään puhuvien huoltajien kanssa voidaan keskusteluissa tarvittaessa käyttää tulkkipalveluja. Lukuvuosittain kirjattavassa esiopetuksen yksikön työsuunnitelmassa kuvataan tarkemmin yksikkötasolla toteutettava huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö.

²⁸ Santra - Palvelualueet - Hyvinvointipalvelut - Lasten ja nuorten palvelut - Varhaiskasvatus - Perustehtävä - Oppilashuolto ja nivelvaihe

²⁹ Salon kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma. Sosiaali- ja terveystoimialueen 12.9.2012

³⁰ Santra - Palvelualueet - Hyvinvointipalvelut - Lasten ja nuorten palvelut - Varhaiskasvatus - Perustehtävä - Esiopetus

4 ESIOPETUKSEN TOTEUTTAMISEN PERIAATTEET

4.1 MONIPUOLISET TYÖTAVAT JA NIIDEN ARVIOINTI

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa (luku 2.5) kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opetteluun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättelämään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

Työtapoja tulee arvioida ja kehittää jatkuvasti toiminnan ohessa. Työtapoja kehitetään henkilöstön itsearviointin, huoltajilta ja lapsilta saadun palautteen sekä yhteistyökumppaneilta saadun tiedon pohjalta. Henkilöstö suunnittelee ja arvioi monipuolisia työtapoja esiopetuksen työsuunnitelmassa. Huoltajilta pyydetään palautetta mm. vanhempainilloissa ja kuukausikirjeen kautta. Henkilöstö ottaa lapset mukaan arvioimaan työtapoja.

4.2 ARVIOINTI OPETUKSEN JA OPPIMISEN TUKENA

Havainnointi, dokumentointi, arviointipäätelmät ja palaute muodostavat esiopetuksessa arvioinnin kokonaisuuden. Arviointityöhön osallistuvat opettajan lisäksi muu ryhmän henkilöstö sekä lapsen huoltajat ja lapsi itse. Arvioinnin avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan jokaisen lapsen kasvua, oppimista ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Opettaja seuraa esiopetuksen aikana lasten oppimista ja kehittymistä aktiivisesti, tehden havaintoja ja dokumentoiden. Lapsen mielenkiinnon kohteet sekä lapsen aiemman varhaiskasvatussuunnitelman sisällöt huomioidaan rakennettaessa kokonaiskuva lapsen kasvun ja oppimisen polusta. Opettajan havainnot yhdistyvät huoltajan havaintoihin lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista.

Lapsen omat tuotokset ja kokemukset ovat tärkeä osa havainnointia ja dokumentointia. Lapsen oman oppimisen arvioinnin kehittymistä tuetaan käymällä yhdessä läpi koottua dokumentaatiota. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan mistä he pitävät, missä ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä haluaisivat seuraavaksi opetella. Salossa kootaan lapselle portfolioa eli kasvun kansiota. Monipuolisessa havainnoinnissa ja dokumentoinnissa käytetään mahdollisuuksien mukaan tieto- ja viestintätekniikkaa.

Salossa opettaja kirjaa yhteistyössä huoltajien kanssa ennen esiopetuksen alkamista tai viimeistään lukuvuoden alussa lapsen perustietolomakkeen. Lukuvuoden alussa, syyslomaan mennessä lapsille tehdään³¹ henkilökohtainen oppimissuunnitelma³², johon siirretään perustietolomakkeen tietoja sekä pedagogisesti merkittävät tiedot lapsen hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen kannalta. Lapsen oppimissuunnitelmassa näkyvät lapsen ja huoltajien toiveet ja odotukset esiopetusvuodelle. Oppimissuunnitelmaan kirjataan lapsen henkilökohtaiset tavoitteet sekä esiopetuksen työskentely- ja toimintatavat ja oppimisympäristöt, jotka opettajan havaintoihin pohjautuen tukevat lapsen kasvua ja oppimista. Huomiota kiinnitetään sekä lapsen vahvuuksiin että tarpeisiin. Oppimissuunnitelma sisältää myös tavoitteiden arvioinnin. Arvioinnissa huomioidaan lapsen työskentely, käyttäytyminen ja oppimisen edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla. Opettaja on vastuussa suunnitelman kirjaamisesta ohjeistuksen mukaisesti³³.

Lukuvuoden aikana käydään kaksi keskustelua, joissa ovat mukana opettaja sekä huoltajat ja lapsi itse. Salossa noudatamme lapsiystävällisen keskustelun käytänteitä³⁴. Syksyn keskustelussa käydään läpi lapselle laadittua oppimissuunnitelmaa ja varhaiskasvatuksesta siirtynyttä lapsen positiivista CV:tä. Kevään keskustelussa tarkastellaan yhdessä oppimissuunnitelman toteutumista lukuvuoden aikana sekä päivitetään lapsen positiivinen CV, joka siirtyy kouluun lapsen mukana. Huoltajien tulee näiden keskustelujen lisäksi saada riittävän usein palautetta lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä.

Sovitun käytännön mukaisesti³⁵ lapsen oppimissuunnitelmaan sisältyvä kasvun ja oppimisen seurantalomakkeen (KOS)³⁶ tiedot sekä positiivinen CV siirretään keväällä perusopetukseen. Tämän lisäksi perusopetukseen siirretään opetuksen järjestämisen kannalta oleelliset tiedot. Muut tiedonsiirton liittyvät ohjeet ja prosessit löytyvät Salon kaupungin intranetistä³⁷.

Esiopetuksen henkilöstö toteuttaa tavoitteellista itsearviointia pedagogisen tiimisopimuksen kautta. Esiopetuksen pedagogisen suunnittelutyön apuna käytetään lasten kasvun ja oppimisen seurannasta saatua arviointitietoa ja dokumentaatiota. Lapset saavat esiopetuksen päätteeksi Esiopetuksen osallistumistodistuksen³⁸.

³¹ Oppimissuunnitelmaa ei laadita tehostetun tai erityisen tuen lapsille. Heille laaditaan esiopetuksen oppimissuunnitelma tehostetun tuen vaiheessa tai henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

³² Santra - Palvelualueet - Hyvinvointipalvelut - Lasten ja nuorten palvelut - Varhaiskasvatus - Perustehtävä - Esiopetus

³³ Santra - Palvelualueet - Hyvinvointipalvelut - Lasten ja nuorten palvelut - Varhaiskasvatus - Perustehtävä - Esiopetus

³⁴ Santra - Palvelualueet - Hyvinvointipalvelut - Lasten ja nuorten palvelut - Varhaiskasvatus - Perustehtävä - Esiopetus

³⁵ Santra - Palvelualueet - Hyvinvointipalvelut - Lasten ja nuorten palvelut - Varhaiskasvatus - Perustehtävä - Esiopetus

³⁶ Santra - Palvelualueet - Hyvinvointipalvelut - Lasten ja nuorten palvelut - Varhaiskasvatus - Perustehtävä - Esiopetus

³⁷ Santra - Palvelualueet - Hyvinvointipalvelut - Lasten ja nuorten palvelut - Varhaiskasvatus - Perustehtävä - Esiopetus

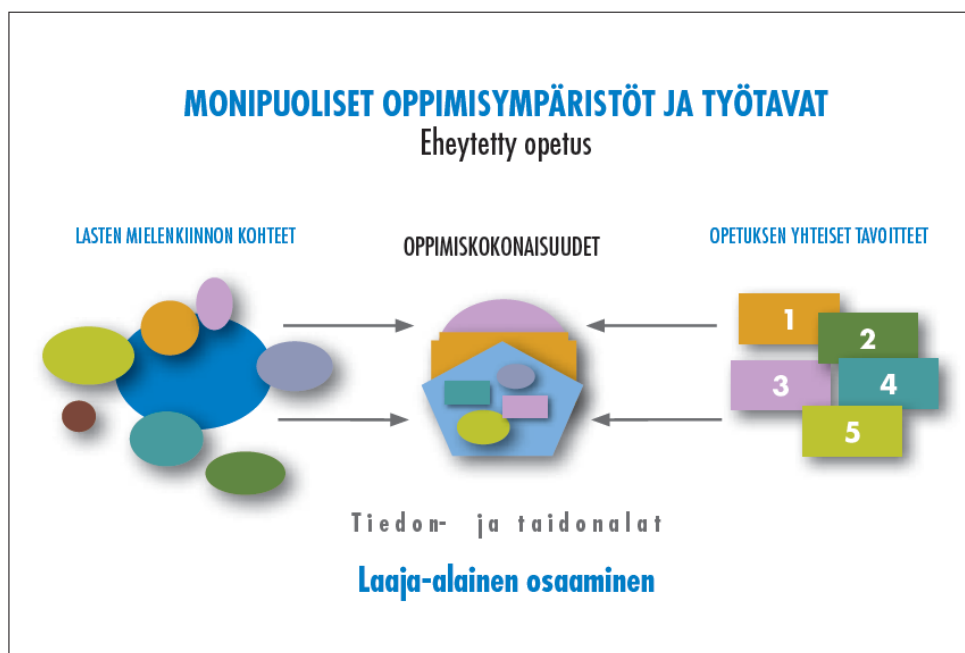
³⁸ Santra - Palvelualueet - Hyvinvointipalvelut - Lasten ja nuorten palvelut - Varhaiskasvatus - Perustehtävä - Esiopetus

4.3 OPETUKSEN YHTEISET TAVOITTEET JA OPPIMISKOKONAISUUDET

Esiopetuksen eheytytyssä opetuksessa oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet. Käsite *opetuksen yhteiset tavoitteet* pitää sisällään sekä eri tiedon ja taidonaloista nousevat tavoitteet että laaja-alaiselle osaamiselle asetetut tavoitteet. Nämä yhteiset tavoitteet ohjaavat opettajan työtä.

Yhteiset tavoitteet on opetussuunnitelman perusteissa ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi; ilmaisun monet muodot, kielen rikas maailma, minä ja meidän yhteisömme, tutkin ja toimin ympäristössäni sekä kasvan ja kehityn. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä kasvatuksellisia ja opetuksellisia tehtäviä. Viiden eri kokonaisuuden tavoitteita ja sisältöjä yhdistelemällä on mahdollista muodostaa erilaisia ja mielenkiintoisia oppimiskokonaisuuksia (kuva 11). Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan.

Salossa esiopetuksen yksiköissä toimitaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa³⁹ kuvattujen opetuksen tavoitteiden mukaisesti, jotta esiopetuksen yhtenäisyys voi toteutua. Esiopetuksen yksiköiden henkilöstö on edelleen tarkentanut opetuksen yhteisiä tavoitteita sekä lisännyt Salon paikallisia painotuksia jaoteltuna tiedon- ja taidonalojen mukaan.

Kuva 10. Oppimiskokonaisuuksien muodostaminen (Opetushallitus).

³⁹ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus: Määräykset ja ohjeet 2014:94

ILMAISUN MONET MUODOT

1. Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.

2. Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

*Esiopetuksen **musiikillinen toiminta** on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssa havainnoidaan äänen tasoa, kestoa, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.*

*Esiopetuksessa harjoitellaan **käsitöiden tekemistä** ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempiketoisen käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.*

*Esiopetuksessa tuetaan lasten **kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun** kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.*

*Lapsia rohkaistaan **suulliseen ja keholliseen ilmaisuun** monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työtetään yhdessä ilmaisun keinoin. Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)*

3. Tarkennukset ja paikalliset painotukset

Opetuksen toteutuksen lähtökohtina ovat
LASTEN MIELENKIIINNON KOHTEET

MUSIIKKI

OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET YKSITYISKOHTAISEMMAT TAVOITTEET sekä seuraavat TARKENNUKSET JA PAIKALLISET PAINOTUKSET

Äänen tuottaminen ja äänimaailmat esim.

- ihmisen tuottamat äänet
- luonnon ja ympäristön sekä digitaalisesti tuotetut äänet ja äänimaailma

Monipuolinen musiikin kuuntelu
Erilaisiin soittimiin tutustuminen ja soittaminen esim.

- kehosoitimet, rytmisoitimet
- itse rakennetut soittimet

Musiikkiliikunta

Laulu- ja musiikkihetket

Salon kulttuuritarjonnan

hyödyntäminen esim.

- musiikkiluokkien esitykset
- Salon lastenlauluk kaupungin tarjonta tms. konsertit

KUVALLINEN AJATTELU JA KUVAILMAISU SEKÄ KÄSITYÖT

OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET YKSITYISKOHTAISEMMAT TAVOITTEET sekä seuraavat TARKENNUKSET JA PAIKALLISET PAINOTUKSET

Lasten omien ideoiden, tuotosten ja kokemusten esiintuominen esim.

- taide/valokuvanäyttely, filmifestivaali tms.

Kuvan ja äänen yhdistäminen, mm:

- elokuva, animaatio, uutiset tms.

Monipuolisiin välineisiin, materiaaleihin ja tekniikoihin tutustuminen esim.

- maalaus ja piirtäminen
- muovailu ja savityöt
- virkkaus, ompelu ja huovuttaminen
- monipuolinen askartelu

Kestävä elämäntapa esim.

- luonnonmateriaalin ja kierrätysmateriaalin käyttö

Salon kulttuuritarjonnan hyödyntäminen esim.

- Veturitalli, kirjastot, kummitaiteilijat, taidelainaamo yms. näyttelyt, elokuvat

SUULLINEN JA KEHOLLINEN ILMAISU

OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET YKSITYISKOHTAISEMMAT TAVOITTEET sekä seuraavat TARKENNUKSET JA PAIKALLISET PAINOTUKSET

Lasten kannustaminen ja rohkaisu itseilmaisuun esim.

- teatterin eri muodot
- tanssi
- roolileikit
- sadut, runot ja riittely
- satuhieronta

Lasten mielikuvituksen hyödyntäminen ja aloitteisiin vastaaminen
Tilan ja arvion antaminen lasten luomille esityksille arjessa ja juhlassa
Salon kulttuuritarjonnan hyödyntäminen esim.

- teatterivierailut yms. esitykset ja tapahtumat

**Opettajan työtä ohjaavat OPETUKSELLE ASETETUT YHTEISET TAVOITTEET;
eri tiedon- ja taidonaloista nousevat opetuksen tavoitteet sekä
laaja-alaiselle osaamiselle asetetut tavoitteet.**

KIELEN RIKAS MAAILMA

1. Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen.

Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan.

Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas.

2. Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

*Lasten **suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon** kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana. Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa.*

Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.

Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänteisiin.

Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikilliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä.

Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan.

Erilaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan tarkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

3. Tarkennukset ja paikalliset painotukset

Opetuksen toteutuksen lähtökohtina ovat
LASTEN MIELENKIINNON KOHTEET

ajattelu ja oppiminen
kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
monilukutaito
tieto- ja viestintä teknologinen osaaminen
osallistuminen ja vaikuttaminen

KIELELLISET TAIDOT

OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET
YKSITYISKOHTAISEMMAT TAVOITTEET sekä seuraavat
TARKENNUKSET JA PAIKALLISET PAINOTUKSET

Oppimisympäristö tukee lapsen kielellistä kehitystä
Leikki ja toiminnalliset harjoitukset esim.

- o sanoilla leikkiminen, keskustelu
- o rooli- ja sääntöleikit
- o oppimispelit ja – materiaalit

Lasten kielellisen tietoisuuden sekä monilukutaidon kehittymisen edistäminen esim.

- o alkuaänteet, kirjaimiin tutustuminen ja niiden tunnistaminen
- o lauseet sanoiksi, sanat tavuiksi, tavut äänteiksi,
- o sanarytmi, käsitteet, lukusuunta, looginen järjestys

Puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen tutustuminen esim.

- o sadut, lorut, riittely
- o lasten omat tarinat, runot ja saduttaminen

Kuvanlukutaidon, medialukutaidon ja digitaalisen lukutaidon vahvistaminen esim.

- o digitarinat
- o kuvat, lehdet, kirjat
- o internetin hyödyntäminen tiedon etsinnässä

Mahdollisuus oman tekstin tuottamiseen myös tieto- ja viestintä teknologiaa käyttäen. Lasten kiinnostusta kieliin ja kulttuureihin vahvistetaan. Salon kulttuuritarjonnan hyödyntäminen esim.

- o kirjastot, kirjastoauto

Opettajan työtä ohjaavat OPETUKSELLE ASETETUT YHTEISET TAVOITTEET; eri tiedon- ja taidonaloista nousevat opetuksen tavoitteet sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetetut tavoitteet.

MINÄ JA MEIDÄN YHTEISÖMME

1. Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin.

Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunnetaitojen kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdinnoilleen ja ihmettelylle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

2. Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen **historiallisesta näkökulmasta**. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteinä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.

Lasten kiinnostusta **yhteiskunnallisiin** asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumiseen ja vaikuttamiskokemukseen. Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä eettistä kasvatusta. Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttöä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen lisäksi luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.

Esiopetuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnottomuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänskysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

3. Tarkennukset ja paikalliset painotukset

Opetuksen toteutuksen lähtökohtina ovat
LASTEN MIELENKIINNON KOHTEET

ajattelu ja oppiminen

kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

itsenästä huolehtiminen ja arjen taidot

monilukutaito

tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

osallistuminen ja vaikuttaminen

HISTORIAALLINEN JA YHTEISKUNNALLINEN NÄKÖKULMA

OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET

YKSITYISKOHTAISEMMAT TAVOITTEET sekä seuraavat
TARKENNUKSET JA PAIKALLISET PAINOTUKSET

Yhteiskunnallinen monimuotoisuus tutuksi esim.

- lapsen oma perhe ja historia, kodin lähipiiri
- perhettä ja päiväkotiryhmää ympäröivä lähiyhteisö, erilaisiin kulttuureihin ja yhteisöihin tutustuminen

Lapsen osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen esim.

- lapsi tuntee olevansa osa päiväkotiyhteisöä ja ryhmää, me – henki ja yhdessä tekeminen
- lapsi saa olla osallisena omaa elämäänsä koskevassa päätöksenteossa

Mediatarjontaa, sen sisältöjä ja todenmukaisuutta tarkastellaan ja pohditaan yhdessä.

Salon paikallisen yhteistyön hyödyntäminen esim.

- yritysten ja yhteisöjen kanssa
- Veturitali, kirjasto, museot, muistomerkit, historialliset kohteet
- paikalliset vaikuttajat, historialliset henkilöt

EETTINEN- JA KATSOMUSKASVATUS

OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET

YKSITYISKOHTAISEMMAT TAVOITTEET sekä seuraavat
TARKENNUKSET JA PAIKALLISET PAINOTUKSET

Eettinen pohdinta ja valintojen tekeminen arjen tilanteissa esim.

- yhdenvertaisuus, erilaisuuden kohtaaminen
- oikean ja väärän sekä oman toiminnan seurausten ymmärtäminen
- toisten huomioiminen ja kunnioittaminen

Tunnetaitojen opettelu ja ristiriitojen ratkaisu tuetusti Oman ja toisen tilan sekä rauhan ja koskemattomuuden ymmärtäminen

Oman ryhmän lasten kieli- ja kulttuuristausta sekä uskontoihin ja uskonnottomuuteen tutustuminen Katsomuskasvatus on mukana esiopetusvuoden aikana esim.

- arjessa
 - juhlissa
 - ajankohtaisissa tapahtumissa
- Seurakuntien kanssa tehtävä yhteistyö

***Opettajan työtä ohjaavat OPETUKSELLE ASETETUT YHTEISET TAVOITTEET;
eri tiedon- ja taidonaloista nousevat opetuksen tavoitteet sekä
laaja-alaiselle osaamiselle asetetut tavoitteet.***

TUTKIN JA TOIMIN YMPÄRISTÖSSÄNI

1. Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille. Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja. Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittausten pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

2. Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Lapsia kannustetaan kehittämään **matemaattisia taitojaan** toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien. Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.

Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen. Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhderekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä. Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestyksestä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla. Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.

Esiopetuksen **ympäristökasvatus** tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemalla. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syyseuraus suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.

Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä **teknologisia ratkaisuja** ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

3. Tarkennukset ja paikalliset painotukset

Opetuksen toteutuksen lähtökohtina ovat
LASTEN MIELENKIINNON KOHTEET

ajattelu ja oppiminen
kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu
itsestä huolehtiminen ja arjen taidot
monilukutaito
tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen
osallistuminen ja vaikuttaminen

YMPÄRISTÖKASVATUS

OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET
YKSITYSKOHTAISEMMAT TAVOITTEET sekä seuraavat
TARKENNUKSET JA PAIKALLISET PAINOTUKSET

Elämyksellisyys ja toiminnallisuus luonnossa oppimisessa
Luonnon ja lähiympäristön arvostaminen, luonnontuntemus esim.

- o retket lähiluontoon
- o havainnointi ja tutkiminen sekä mittaaminen
- o luonnon- ja sääilmiöiden havainnointi
- o lapsia kiinnostaviin eläimiin ja kasveihin tutustuminen
- o luonnon kauneudesta nauttiminen
- o tutkiminen ja pienet kokeet
- o rakennettu ja rakentamaton ympäristö

Kestävä elämäntapa esim.

- o lähiympäristöstä huolehtiminen
- o kierrätys ja lajittelu
- o säästäminen ja kestävät hankinnat
- o jokamiehen oikeudet
- o itse kasvattaminen

Hyvän elämän ohjelma
Salon paikallisympäristön aktiivinen hyödyntäminen

TEKNOLOGIAKASVATUS

OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET
YKSITYSKOHTAISEMMAT TAVOITTEET sekä seuraavat
TARKENNUKSET JA PAIKALLISET PAINOTUKSET

Pääpaino TVT-teknologiaan tutustumisessa esim.

- o tutkimalla ja keksimällä
- o rakentamalla eri materiaaleja hyödyntäen
- o leikinomainen työskentely

TVT:tä hyödynnetään osana esiopetuksen toimintakulttuuria ja –ympäristöjä sekä dokumentointia
TVT- teknologiaa sisältyy esiopetuksessa esim.

- o Laaja-alaiseen oppimiseen
- o Oppimisympäristöihin
- o Monipuolisiin työtapoihin
- o Oppimiskokonaisuuksiin

TVT on esiopetuksessa sekä oppimisen kohde että oppimisen väline esim.

- o koodaus; liikesarjat, peräkkäiset toiminnot
- o animaatiot ja videot
- o valokuvat ja kuvan muokkaus
- o tiedon haku ja prosessointi
- o pelillinen oppiminen
- o sähköinen lapsen portfolio

Mediakriittisyys ja netin vastuullinen käyttö
Salon paikallisen teknologiaosaamisen historian ja nykytilan huomioiminen

MATEMAATTISET TAIDOT

OPETUKSEN YLEISET TAVOITTEET
YKSITYSKOHTAISEMMAT TAVOITTEET sekä seuraavat
TARKENNUKSET JA PAIKALLISET PAINOTUKSET

Opetus liitetään osaksi lapsen kokemusmaailmaa ja toimintaympäristöä
Tutkiva ja toiminnallinen oppiminen sekä matemaattiset käsitteet esim.

- o arkimatematiikka leikin kautta
- o lukukäsite: numeromerkki, lukumäärä ja numeron nimi
- o luokittelu, sarjoittaminen
- o geometria, muodot yms.
- o mittaaminen
- o ajan – ja paikankäsitteet
- o avaruudellinen hahmottaminen
- o raha
- o oppimispelit

Lähiympäristön ja luonnon hyödyntäminen arjen matematiikassa
Lasten haastaminen havainnointiin, pohdintaan ja päättelyyn sekä ongelmanratkaisuun

**Opettajan työtä ohjaavat OPETUKSELLE ASETETUT YHTEISET TAVOITTEET;
eri tiedon- ja taidonaloista nousevat opetuksen tavoitteet sekä
laaja-alaiselle osaamiselle asetetut tavoitteet.**

KASVAN JA KEHITYN

1. Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

2. Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia liikkumaan monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehonhallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyvät. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.

Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyjä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.

Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja **ruokaan liittyvän osaamisen** oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen. Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan **kohtuullisen kuluttamisen** merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnat kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.

Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä **hyvinvoinnille ja terveydelle**. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea. Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan **turvalliseen** elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa.

Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014.)

3. Tarkennukset ja paikalliset painotukset

Opettajan työtä ohjaavat OPETUKSELLE ASETETUT YHTEISET TAVOITTEET; eri tiedon- ja taidonaloista nousevat opetuksen tavoitteet sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetetut tavoitteet.

LASTEN MIELENKIINNON KOHTEIDEN HUOMIOIMINEN JA LASTEN OSALLISUUS OPPIMISKOKONAISUUKSIEN SUUNNITTELUSSA, TOTEUTTAMISESSA JA ARVIOINNISSA

Henkilöstön pohdintoja siitä, miten lasten mielenkiinnon kohteet otetaan huomioon oppimiskokonaisuuksien toteuttamisessa:

- Lapsia haastatellaan ja kysellään mikä heitä kiinnostaa, esim. lastenpalaverit.
- Havainnoidaan, "luetaan lasta" ja tulkitaan lapsen kehonkieltä, mikä kiinnostaa ja innostaa.
- Kannustetaan lasta ihmettelemään, kyselemään, kyseenalaistamaan ja pääättelemään.
- Toteutetaan pidempi projekti, johon ollaan kerätty ideoita lasten mielenkiinnon kohteiden pohjalta.
- Varmistetaan aikaa leikkiin ja sitä kautta tutkimiseen ja oppimiseen.
- Jokaiselle lapselle löydetään oma tapa ilmaista itseään, sekä tapa jolla hänet saa motivoitua
- Jokainen lapsi on vuorollaan, esim. viikon tähti.
- Lapsen asiantuntijuus tunnustetaan; "tietotuokiot", jossa lapset esittelevät havainnollistavat omia kiinnostukset kohteitaan muille.
- Lasten valinnanmahdollisuuksia laajennetaan erilaisissa asioissa, annetaan vaihtoehtoja joista lapset valitsevat mielenkiintonsa mukaan mielekkäimmän vaihtoehdon.
- Lapsen ja ryhmän ominaispiirteet ja tavat oppia otetaan huomioon toimintaa suunniteltaessa.
- Aikuisten kyky mukautua ja uudistua, avoin mieli, "tuntosarvet pystyssä", herkkänä tarttumaan tilanteisiin.
- Herätetään lasten uteliaisuus, aikuisten oma innostus toimii esimerkkinä.
- Vanhempien kanssa keskustellaan lasten mielenkiinnon kohteista ja asiakastyytyväisyyskyselyjä ym. palautejärjestelmiä käytetään toiminnan kehittämisessä, perheiltä otetaan vastaan ideoita ja toiveita.

Henkilöstön pohdintoja siitä, miten varmistetaan lasten osallisuus oppimiskokonaisuuksien suunnittelussa ja toteutumisen arvioinnissa:

- Lapsia ja heidän aloitteitaan arvostetaan, lasten omalle suunnittelulle ja työlle annetaan aikaa ja arvostusta.
- Kartoitetaan lasten mielenkiinnon kohteita, lasten ideoita kirjataan ylös.
- Vuorovaikutusta ja keskustelua toiminnasta lisätään, tehdään tarkentavia kysymyksiä.
- Lapset harjoittelevat vaikuttamisen mahdollisuuksia ja heitä rohkaistaan kertomaan mielipiteitään.
- Tehdään ennakkotehtäviä esimerkiksi retkiin liittyen ja arvioidaan toteutumista jälkikäteen.
- Innostavan oppimisympäristön suunnittelussa otetaan huomioon lapsiryhmän tarpeet ja tavoitteet.
- Toiminta elää sekä yksilöllisten että ryhmän tavoitteiden mukaisesti, pääasiana oppimisen ilo ja toiminnan mielekkyys.
- Luodaan lasten kanssa yhdessä kaikille yhteiset säännöt joita sitoudutaan noudattamaan.
- Lapsia rohkaistaan omatoimisuuteen.
- Luodaan puitteet ja tilaisuudet suunnittelulle: pienryhmät, lapset mukaan ongelmien ratkaisuun.
- Työntekijöiden pitää osata huomioida lasten oikeudet, sillä he eivät itse sitä aina osaa.
- Oppimiskokonaisuuksia arvioidaan ja onnistumisia pohditaan yhdessä keskustellen.

4.4 KIELEEN JA KULTTUURIIN LIITTYVÄT ERITYISKYSYMYKSET

Esiopetuksessa tehdään näkyväksi suomalaisen kulttuurin lisäksi myös muut kulttuurit. Lasten kanssa tarkastellaan kulttuurien, uskontojen ja kielten eroavaisuuksia ja samankaltaisuuksia. Niitä käsitellään lapsen elämään liittyvien asioiden kautta, ikään sopivalla tavalla. Erilaiset kielet ja kulttuurit otetaan huomioon ja ne tuodaan osaksi esiopetusta kiinnostavina ja huomion arvoisina. Näin jokainen lapsi kokee oman kulttuurinsa, kielensä ja itsensä arvostetuksi.

Perheiden eri kieli- ja kulttuuritaustat otetaan huomioon kohtaamisissa. Tiivis yhteistyö huoltajien kanssa lisää luottamusta ja ymmärrystä puolin ja toisin. Huoltajille tiedotetaan äidinkielen ja oman kulttuurin tärkeydestä sekä asenteiden vaikutuksista kaikkia kieliä ja kulttuureja kohtaan. Vastuu yhteistyöstä on aina esiopetuksen henkilöstöllä. Tärkeitä arvoja eri kieli- ja kulttuuriryhmien kanssa työskennellessä ovat avoimuus, luottamus, ammatillisuus, kiinnostus, ymmärrys ja kunnioitus. Esiopetuksen henkilöstön säännölliset pedagogiset keskustelut asenteista, ennakkoluuloista ja tunteista ovat ensiarvoisen tärkeitä.

Suomen kielen taidon kehittymistä edistetään kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeet ja edellytykset huomioiden sekä ohjatuissa tilanteissa, että esiopetuksen vapaissa arjen tilanteissa. S2-opetusta annetaan integroituna muuhun esiopetukseen tai erillisenä suomi toisena kielenä pienryhmäopetuksena. Henkilöstön tulee kiinnittää huomiota oman puheensa laatuun, sanoittaa toimintaansa ja rikastuttaa kieliympäristöä. Huomiota kiinnitetään myös vertaisoppimiseen ja vuorovaikutustaitojen harjoitteluun.

Oppimisympäristön tulee olla kielen oppimiseen innostava, turvallinen, arvostava ja hyväksyvä. Kielenoppijoiden tarpeet voidaan tiedostaa tarkastelemalla esiopetuksen toimintaa ja muokkaamalla oppimisympäristöä. Lasten suomen kielen kehittymistä seurataan ja kartoitetaan säännöllisesti. Salossa on käytössä esiopetuksen S2-havainnointi-lomakkeisto, johon kirjataan myös lapsen äidinkielen taso. Äidinkielen taso selvitetään haastattelemalla lapsen huoltajia. Lisäksi S2-esioppilaille tehdään Esko-suomen kielenkartoitus maaliskuussa.

Salossa toimii kaksi varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettajaa, jotka antavat tarvittaessa tehostettua suomen kielen yksilö- ja pienryhmäopetusta, sekä tukea, ohjausta ja konsultaatiota kieli- ja kulttuuriasioissa. Eri kieli- ja kulttuuriryhmien opetuksen tueksi on koottu ohjeita, tietoa, materiaalia ja vinkkejä⁴⁰. Salon varhaiskasvatuksen S2-työryhmä kehittää monikielisyyteen ja –kulttuurisuuteen liittyviä asioita myös esiopetuksessa.

⁴⁰ Santra - Palvelualueet - Hyvinvointipalvelut - Lasten ja nuorten palvelut - Varhaiskasvatus - Perustehtävä - S2-KANSIO

5 LAPSEN KASVUN JA OPPIMISEN TUKI

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Kaikilla lapsilla on oikeus saada riittävää tukea oikea-aikaisesti, eli heti tarpeen ilmetessä. Kunkin lapsen ja lapsiryhmän kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat vahvuudet ja oppimis- ja kehitystarpeet. Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee lapsen yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista sekä yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja.

5.1 KASVUN JA OPPIMISEN TUEN JÄRJESTÄMINEN

TUEN KÄYTÄNNÖN JÄRJESTÄMISEEN LIITTYVÄT KESKEISET PERUSOPETUSLAIN MUKAISET JA PAIKALLISET LINJAUKSET

Salossa on käytössä kolmiportaisen tuen malli esiopetuksessa. Varhaiskasvatuksessa käytössä oleva lapsen kasvun ja oppimisen tuki mahdollistaa siirtymän esiopetukseen joustavaksi ja saumattomaksi myös lapsen tuen suunnittelun ja toteutuksen osalta.

Salossa esiopetusryhmässä käytössä olevia rakenteellisia tukimuotoja ovat erityisavustajan tuki ja ryhmän pienennys. Konsultoitujen varhaiskasvatuksen erityisopettajien (kveo) palvelut ovat lapsen oikeus ja käytettävissä kaikissa tuen tasoissa, alkaen yleisestä tuesta. Lisäksi Salon varhaiskasvatuksessa on kaksi varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettajaa sekä integroitua erityisryhmiä, joissa jokaisessa työskentelee varhaiskasvatuksen erityisopettaja (veo). Esiopetuksen järjestäjä ohjaa tarvittaessa lapsen jo varhaisessa vaiheessa varhaiskasvatuksen ulkopuolisten tukitoimien piiriin, joita Salossa ovat esimerkiksi lapsiperheiden kotipalvelu ja perhetyö sekä kasvatus- ja perheneuvola. Muut ennaltaehkäisevän työn ja puuttumisen toimintamallit ja yhteistyötahot on kuvattu tarkemmin yksikkökohtaisessa oppilashuoltosuunnitelmassa (luku 6).

KOLMIPORTAINEN TUKI SALON ESIOPETUKSESSA

Tuen muodot voivat olla muun muassa kasvatuksellisia, pedagogisia, hoidollisia tai rakenteellisia. Tuki on jokapäiväisten tilanteiden hyödyntämistä, turvallisuutta, myönteisen minäkuvan tukemista, opetusmenetelmien ja toimintatapojen valitsemista lapsen tarpeiden mukaan sekä oppimisympäristön muokkaamista.

Yleinen tuki kuuluu kaikille lapsille. Henkilöstön tulee kohdata lapsi empaattisesti ja ymmärtäen, tuntien lapsen normaaliin kehitykseen kuuluvat haasteet ja luottaen myönteisen kasvun ja kehityksen mahdollisuuksiin.

Tehostettuun tukeen siirrytään kun yleinen tuki ei riitä. Tehostettu tuki sisältää tuen muodot tarkennetummin ja yksilöllisemmin sekä niitä toteutetaan pitkäjänteisemmin ja vahvemmin.

Erityinen tuki perustuu yksilölliseen suunnitelmaan. Henkilöstön hyvä perusosaaminen on edelleen pohjana lapsen tukemiselle, sitä vahvistetaan ja lapsi saa lähes kokoaikaista henkilökohtaista tukea aikuiselta siten, että tasavertainen osallistuminen ryhmän toimintaan mahdollistuu.

TOIMINTA SIIRTYMÄVAIHEISSA JA TIEDONSIIRTOON LIITTYVÄT KÄYTÄNTEET

Lapsen henkilökohtaiseen oppimissuunnitelmaan liittyvät käytännöt on kuvattu luvussa 4.2. Tehostetun tuen esioppilaille laaditaan Wilmaan esiopetuksen oppimissuunnitelma tehostetun tuen vaiheessa ja erityisen tuen esioppilaille henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Tukea tarvitsevan lapsen esiopetuspaikan vaihtuessa tiedot siirretään Salossa sovitun Eskarista kouluun – siirtopalaveriohjeistuksen mukaisesti⁴¹.

Kveot tekevät yhteistyötä perusopetuksen viranhaltijan kanssa, jotta kaikille tukea tarvitseville esioppilaille löytyy heille sopiva koulumuoto ja -paikka. Lapsen koulupaikan varmistuessa, kveo tai veo vastaa tukea tarvitsevien lasten siirtopalaverien järjestämisestä perusopetuslaissa määritellyllä tavalla⁴². Koulunkäynnin aloittamiseen vuotta säädettyä aikaisemmin, tarvitaan perusopetuslaissa määritellyt psykologin arviot ja niiden toimittaminen on huoltajien vastuulla muun muassa yksityisten palveluntuottajien kautta⁴³.

HUOLTAJIEN KANSSA TEHTÄVÄN YHTEISTYÖN KESKEISET TOIMINTAPERIAATTEET KASVUN JA OPPIMISEN TUEN KYSYMYKSISSÄ

Yhteistyössä huomioidaan molemmat huoltajat. Esiopetuksen henkilöstö vastaa, että kaikki lasta koskevat asiat tiedotetaan tasapuolisesti molemmille huoltajille (kutsut, tiedotteet, kopiot suunnitelmista). Keskeisiä periaatteita yhteistyössä huoltajien kanssa ovat kuuntelu, kunnioitus, luottamus ja dialogi. Esioppilaan huoltajien kanssa käydään säännöllistä vuoropuhelua ja luodaan luottamuksellinen suhde jo heti alkuvaiheessa, jolloin huolen puheeksi ottaminen on luontevampaa.

5.2 YLEINEN TUKEA

Yleinen tuki on pedagogista, kasvatuksellista ja hoidollista tukea ja se on osa päivittäistä toimintaa, joka ottaa huomioon lapsen yksilöllisyyden ja erilaiset lähtökohdat. Yleinen tuki on luonteeltaan ennaltaehkäisevää ja varhaista tukea. Ryhmän toiminta suunnitellaan niin, että se vastaa lasten tarpeita ja esiopetuspäivä kokonaisuutena vastaa kaikkien lasten yksilöllisiin tarpeisiin. Erityistä huomioita tulee kiinnittää lapsen oppimisen valmiuksien, myönteisen minäkuvan, ryhmään kuulumisen ja tekemisen ilon vahvistamiseen kaikissa työskentelytilanteissa. Esiopetuksessa kasvun ja oppimisen tuen tarpeisiin vastataan valtioneuvoston asetuksen mukaisesti opetusta eriyttämällä, henkilökunnan yhteistyöllä ja opetusryhmiä joustavasti muuntelemalla⁴⁴.

Opettaja vastaa lapsen oppimissuunnitelman sekä kasvun ja oppimisen seurannan (KOS) laadinnasta ja arvioinnista, tarvittaessa kveon ja varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettajien asiantuntijuutta hyödyntäen.

⁴¹ Santra - Palvelualueet - Hyvinvointipalvelut - Lasten ja nuorten palvelut - Varhaiskasvatus - Perustehtävä - Esiopetus

⁴² Perusopetuslaki (1998/628)

⁴³ Perusopetuslaki (1998/628)

⁴⁴ Valtioneuvoston asetus (422/2012)

5.3 TEHOSTETTU TUKEA

Salossa lapsi saa tehostettua tukea omassa ryhmässään pedagogiseen arvioon perustuen. Pedagoginen arvio kirjataan Wilmaan. Tehostettu tuki sisältää yleisen tuen muodot, mutta on säännöllisempää, pitkäjänteisempää ja yksilöllisempää. Mikäli huoltajat päätyvät hakemaan lapselleen koulunkäynnin myöhentämistä vuodella tulee heidän saada lapselleen psykologin suositus⁴⁵. Lapsille, jotka ovat jo aiemmin ohjautuneet terveystieteiden lasten kuntoutustyöryhmän asiakkaiksi, arvion suorittaa terveystieteiden psykologi. Mikäli lapsella on asiakassuhde Kasvatus- ja perheneuvolaan tai muuhun tutkivaan tahoon, arvioi mahdollisen koulunkäynnin myöhentämisen kyseisen tahon psykologi. Muissa tilanteissa arvioiva taho on varhaiskasvatuksen psykologi.

PEDAGOGISEN ARVION LAADINTAAN LIITTYVÄT KÄYTÄNTEET

Esiopetuksessa tehostettua tukea tarvitseva lapsi on usein kuulunut tehostetun tuen piiriin jo varhaiskasvatuksessa. Tällöin pedagoginen arvio pääsääntöisesti laaditaan Wilmaan kevään viimeisessä varhaiskasvatuksessa tapahtuvassa yhteistyöpalaverissa yhdessä huoltajien ja muiden yhteistyötahojen kanssa.

Lapselle, jonka tarve tehostettuun tukeen ilmenee vasta esiopetuksen alettua, pedagoginen arvio laaditaan monialaisessa yhteistyössä huoltajien ja muiden mahdollisten yhteistyötahojen kanssa. Tehostettu tuki alkaa ja päättyy tuen tarpeen muuttuessa joko pedagogisen arvion tai selvityksen perusteella. Salossa tehostettu tuki toteutetaan pääsääntöisesti lapsen omassa ryhmässä.

OPPIMISSUUNNITELMAN LAADINTAAN, ARVIOINTIIN JA TARKISTAMISEEN LIITTYVÄT KÄYTÄNTEET

Opettaja vastaa esiopetuksen oppimissuunnitelman laadinnasta, seurannasta ja arvioinnista tehostetun tuen aikana. Kveo/veo kutsuu oppimissuunnitelman laadintaan mukaan myös muut tarvittavat yhteistyötahot. Tehostetussa tuessa yhteistyö eri toimijoiden välillä on tiiviimpää kuin yleisen tuen aikana. Oppimissuunnitelma tarkistetaan syksyllä ja keväällä sekä tarpeen mukaan.

5.4 ERITYINEN TUKEA

Erityistä tukea saavat lapset saavat esiopetusta pääsääntöisesti lähipäiväkodissaan. Mikäli lapsi on varhaiskasvatuksen piiriin kuuluessaan huoltajien toiveesta saanut paikan integroidusta erityisryhmästä, on hänellä mahdollisuus jatkaa tässä ryhmässä myös esiopetuksessa.

Lapsi, joka on otettu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin sinä vuonna, jolloin hän täyttää viisi vuotta ja jolle huoltajat ovat valinneet esiopetuksen viisivuotiaana, suorittaa pidennettyä oppivelvollisuutta edeltävän esiopetuksen pääsääntöisesti omassa vertaisryhmässään siinä yksikössä joka antaa esiopetusta. Opetuksen sisällöt ja toteuttamistavat suunnitellaan ja toteutetaan aina yksilökohtaisesti. Esiopetuksen toteuttamisesta vastaa esiopetuskelpoinen opettaja. Erityisen tuen aikana käytössä ovat yleisen ja tehostetun tuen aikana käytettävät menetelmät. Erityisen tuen aikana lapsen saama tuki on luonteeltaan yksilöllistä ja se suunnitellaan toteutettavaksi kiinteästi esiopetuksen arkeen päivittäisiä toimintahetkiä hyödyntäen. Myös eriyttämistä käytetään paljon. Tuki on laajaa, pitkäkestoista ja käytössä on yhtä aikaa useampia eri tuen menetelmiä. Tuki suunnitellaan pedagogisesti mahdollisimman monipuoliseksi, useita eri aistikanavia hyödyntäväksi

⁴⁵ Perusopetuslaki (1998/628)

PEDAGOGISEN SELVITYKSEN LAADINTAAN LIITTYVÄT KÄYTÄNTEET

Esiopetuksessa annettavaa erityistä tukea selvitetään ja arvioidaan moniammatillisesti yhdessä huoltajien kanssa. Tapaamisesta laaditaan muistio ja tehdään Wilmaan perusopetuslain mukainen pedagoginen selvitys varhaiskasvatuksen edustajan toimesta. Pedagoginen selvitys liitetään huoltajien hakemukseen erityisestä tuesta (PO 5)⁴⁶ esiopetuksessa. Lapset, joilla on päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tai joille sitä haetaan, ei laadita pedagogista selvitystä.

Lapsille, jotka kuuluvat viisivuotiaana varhaiskasvatuksen piiriin ja jotka ovat saaneet joko tehostettua tai erityistä tukea ennen esiopetusta, laaditaan pedagoginen selvitys monialaisessa yhteistyössä huoltajien ja muiden mahdollisten yhteistyötahojen kanssa jo ennen esiopetuksen alkamista.

Lapselle, jonka tarve erityiseen tukeen ilmenee vasta esiopetuksen alettua, pedagoginen selvitys laaditaan monialaisessa yhteistyössä huoltajien ja muiden mahdollisten yhteistyötahojen kanssa.

Tehostetun tuen lapsen siirtyessä erityisellä tuella perusopetukseen, tulee pedagoginen selvitys laatia ja liittää erityisen tuen hakemukseen (PO 5). Tällöin päätöksen tekee perusopetuksen päättävä viranhaltija.

ERITYISEN TUEN PÄÄTÖKSEN TEKEMINEN

Erityisen tuen päätöksen tekemisestä säädetään perusopetuslain 17§:ssä ja 42§:ssä⁴⁷. Opettajan ja kveon/veon vastuulla on tarjota huoltajille riittävät havainnot, arviot ja tiedot esiopetuksesta, eri tuen vaiheista ja menetelmistä, jotta huoltajat voivat niin halutessaan hakea lapselleen erityistä tukea esiopetukseen. Kveon/veon vastuulla on laatia hakemus huoltajien kanssa (PO 5).

Hakemukseen vaaditaan molempien huoltajien allekirjoitus. Erityisen tuen hakemukseen liitetään pedagoginen selvitys. Tarpeen mukaan hakemukseen voidaan liittää eri asiantuntijalausunnot.

ERITYISEN TUEN PÄÄTÖKSEN TARKISTAMINEN

Erityisen tuen päätös tarkistetaan aina, kun jokin päätökseen kirjatuihin asioihin muuttuu. Päätöksen tarkistamisesta huolehtii kveo/veo. Jatkohakemus tehdään lomakkeella PO 5. Tarkistamista varten laaditaan yhdessä huoltajien kanssa pedagoginen selvitys, mihin kirjataan näkyviin lapsen saama tuki ja sen toteutuminen, mahdolliset uudet asiantuntijalausunnot liitetään mukaan. Päätöksen tekee varhaiskasvatuksen viranhaltija.

Perusopetukseen siirtyessä pidennetyn oppivelvollisuuden oppilaille ja esiopetuksessa jo erityistä tukea saaville oppilaille tehdään muutoshakemus PO 6⁴⁸, jolloin erityisen tuen järjestämispaikka päivitetään. Päätöksen tekee perusopetuksen päättävä viranhaltija.

⁴⁶ Santra - Palvelualueet - Hyvinvointipalvelut - Lasten ja nuorten palvelut - Varhaiskasvatus - Perustehtävä - Varhaiserityiskasvatus - Suunnitelmat ja lomakkeet

⁴⁷ Perusopetuslaki (1998/628)

⁴⁸ Santra - Palvelualueet - Hyvinvointipalvelut - Lasten ja nuorten palvelut - Varhaiskasvatus - Perustehtävä - Varhaiserityiskasvatus - Suunnitelmat ja lomakkeet

TOIMINTATAVAT, KUN ERITYINEN TUKI PÄÄTETÄÄN LOPETTA JA TUKI JATKUU TEHOSTETTUNA TUKENA

Erityisen tuen päättäminen arvioidaan samoin kuin sen aloittaminenkin. Pedagogiseen selvitykseen kirjataan näkyviin lapsen oppimiseen liittyvät asiat ja arvioidaan yhdessä huoltajien sekä muiden asiantuntijoiden kanssa riittävä tuen taso jatkossa. Pedagogiseen selvitykseen merkitään rasti kohtaan ”lapsi ei tarvitse erityistä tukea” sekä kirjataan kohtaan ”arvion perustelut”. Erityisen tuen päättämistä varten toimitetaan sitä koskevat asiakirjat (PO 7)⁴⁹ varhaiskasvatuksen päättävälle viranhaltijalle. Päätös lähetetään kirjallisesti huoltajille, kyseisen päiväkodin johtajalle ja kveolle. Tämän jälkeen lapselle laaditaan tehostetun tuen suunnitelma.

HOJKSIN LAADINTAAN, ARVIOINTIIN JA TARKISTAMISEEN LIITTYVÄT KÄYTÄNTEET

Perusopetuslain 17a §:ssä säädetään henkilökohtaiseen opetuksen järjestämistä koskevaan suunnitelmaan liittyvistä asioista⁵⁰. Kveo/veo kutsuu huoltajat sekä mahdolliset muut asiantuntijat koolle HOJKSn laadintaa ja tarkistamista varten. Lapsi osallistuu kehitystasoaan vastaavasti oman kasvunsa, kehityksensä ja oppimisensa laatimiseen ja arvioimiseen. Opettaja vastaa HOJKS:iin⁵¹ kirjaamisesta sekä sen jakamisesta huoltajille sekä heidän luvallaan muille asiantuntijoille. HOJKS:iin kirjattuja tavoitteita arvioidaan esiopetuksessa päivittäin monipuolisesti havainnoimalla. HOJKS tarkistetaan puolivuositain ja se siirtyy perusopetukseen koulun kanssa pidettävän siirtopalaverin yhteydessä. Alkuperäinen HOJKS säilytetään esiopetuksessa, lapsen asiakirjojen yhteydessä tietosuojasetuksen mukaisesti⁵².

OPETUKSEN KÄYTÄNNÖN JÄRJESTÄMINEN PIDENNETYN OPPIVELVOLLISUUDEN PIIRISSÄ OLEVIENTEN LASTEN KOHDALLA

Salossa on yhteistyössä perusopetuksen kanssa kuvattu yksityiskohtaisesti pidennetyn oppivelvollisuuden hakemiseen, käytäntöihin ja päätöksentekoon liittyvä prosessi⁵³. Prosessista käy ilmi kunkin viran- ja toimenhaltijan vastuut ja päätöksentekoon liittyvät käytännöt.

Pidennetyssä oppivelvollisuudessa oleva lapsi suorittaa sekä esiopetuksensa että pidennetyn oppivelvollisuutensa ryhmässä joka parhaiten vastaa lapsen yksilöllisiä tarpeita, useimmiten vertaisryhmässä. Esiopetuksen ja erityisen tuen käytännön tuen järjestäminen tulee olla kirjattuna lapsen HOJKS:iin⁵⁴. Siihen kirjataan myös päivittäinen esiopetusaike sekä lapsen saamien terapioiden toteuttaminen ja yhteistyö eri kuntoutuspalveluiden kanssa. Yksityistä terapiapalvelua saavien lasten terapiat voivat toteutua myös esiopetuksen yksikössä. Tällöin on huolehdittava siitä, että lapsen saamat kuntoutuspalvelut sekä esiopetuksen toteutus ovat lapsen kannalta järjestetty toimivaksi kokonaisuudeksi.

⁴⁹ Santra - Palvelualueet - Hyvinvointipalvelut - Lasten ja nuorten palvelut - Varhaiskasvatus - Perustehtävä - Varhaiserityiskasvatus - Ohjeet ja mallilomakkeet

⁵⁰ Perusopetuslaki (1998/628)

⁵¹ Santra - Palvelualueet - Hyvinvointipalvelut - Lasten ja nuorten palvelut - Varhaiskasvatus - Perustehtävä - Varhaiserityiskasvatus - Ohjeet ja mallilomakkeet

⁵² Santra - Palvelualueet - Hyvinvointipalvelut - Lasten ja nuorten palvelut - Varhaiskasvatus - Hallinto - Turvallisuus

⁵³ Santra - Palvelualueet - Hyvinvointipalvelut - Lasten ja nuorten palvelut - Varhaiskasvatus - Perustehtävä - Varhaiserityiskasvatus - Ohjeet ja mallilomakkeet

⁵⁴ Perusopetuslaki (1998/628)

5.5 PERUSOPETUSLAISSA SÄÄDETYT TUKIMUODOT

Erityisavustajat

Salossa erityisavustajat sijoittuvat lapsiryhmiin lasten tuen tarpeiden mukaisesti siten, että sijoittelussa otetaan huomioon sekä lapsiryhmien että yksittäisten lasten tarpeet. Kveot vastaavat avustajien sijoittumisesta yksiköihin yhdessä varhaiskasvatuksen päättävän viranhaltijan kanssa.

Osa-aikainen erityisopetus

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla. Tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia. Tukea annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmissä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamista suunnitellaan, sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa.

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Esiopetuksen osalta tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä tekee varhaiskasvatuksen päättävä viranhaltija hallintopäätöksen konsultoituaan tarvittavia tahoja.

6 OPPILASHUOLTO

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa⁵⁵ määrätään, että kodin ja oppilaitoksen yhteistyön sekä opiskeluhuollon keskeisistä periaatteista ja opetustoimeen kuuluvan opiskeluhuollon tavoitteista päätetään osana opetussuunnitelman perusteita. Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa⁵⁶ käytetään oppilas- ja opiskelijahuoltolain käsitteistön sijasta esiopetuksen oppilashuollosta nimitystä oppilashuolto, opiskelijasta käsitettä lapsi, oppilaitoksesta nimitystä esiopetuksen yksikkö. Opettaja, päiväkodin johtaja tai rehtori ilmoittaa esiopetuksessa tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan lapsen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle.⁵⁷

6.1 OPPILASHUOLLON TAVOITTEET, TOTEUTTAMINEN JA ARVIOINTI

Oppilashuollon tavoitteena on lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistäminen ja ylläpitäminen. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä koko esiopetusyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuollona. Tämän lisäksi kaikki lapset saavat yksilökohtaista oppilashuoltoa mm. lastenneuvolan palveluina ja/tai muina oppilashuollon palveluina. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Salon kaupunki opetuksen järjestäjänä nimeää **oppilashuollon ohjausryhmän**, jossa on mukana esiopetuksen edustus. Salon kaupungin oppilashuollon ohjausryhmä vastaa oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Vuosittain esiopetuksen yhteisöllisen oppilashuollon toteutumista arvioidaan esiopetuksen ja perusopetuksen yhteisellä Yhteisöllisen oppilashuoltotyön arviointi- ja palautelomakkeella (liite 3).

Yksikkökohtaiset oppilashuoltoryhmät tai muut tehtävään soveltuvat monialaiset yksikkökohtaiset ryhmät vastaavat päiväkodeissa esiopetuksen oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista⁵⁸. Jos esiopetus järjestetään koulun yhteydessä, voi esiopetuksen oppilashuoltoryhmä toimia yhdessä koulun oppilashuollon kanssa. Yksikkökohtaista oppilashuoltoryhmää johtaa opetuksen järjestäjän nimeämä edustaja, Salossa päiväkodin johtaja. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.

Yksittäistä lasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa asiantuntijaryhmässä, **yksilökohtaisessa oppilashuoltoryhmässä**, johon aina huoltajalle esitetään kutsu (liite 1). Tietojen luovuttaminen muille, kuin ryhmän jäsenille tapahtuu vain huoltajan kirjallisella suostumuksella, huomioiden perusopetuslain 40§ 2 mom.⁵⁹. Tapaamisesta kirjataan Oppilashuoltokertomus, joka säilytetään arkistointiohjeiden mukaisesti (liite 2).

Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia, mikä tarkoittaa, että ryhmässä on opetushenkilöstön lisäksi ikäryhmälle

⁵⁵ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (2013/1287), § 14 1-4 mom. (2 mom. muutettu lailla 2016/1501)

⁵⁶ Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Opetushallitus: Määräykset ja ohjeet 2014:94

⁵⁷ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013) 13 § 2. mom. ja perusopetuslaki 29 § 3 mom. (1267/2013)

⁵⁸ Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (2013/1287), § 14 1-4 mom. (2 mom. muutettu lailla 2016/1501)

⁵⁹ Perusopetuslaki (1998/628)

suunnattuja terveydenhoitopalveluja sekä psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä sen mukaan, kun käsiteltävä asia edellyttää.

6.2 YHTEYS LASTEN- JA NUORTEN HYVINVOINTISUUNNITELMAAN

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma⁶⁰ on yksi Salon kaupungin ohjaavista asiakirjoista. Suunnitelman sisällöstä on määrätty lastensuojelulain 12 §:ssä⁶¹ ja oppilas- ja opiskelijahuoltolain 12 §:ssä⁶². Kaupunginvaltuusto hyväksyy suunnitelman ja se on huomioitava kaupungin talousarviota ja -suunnitelmaa laadittaessa. Päävastuu ohjelman valmistelusta on sosiaalitoimella.

6.3 YKSIKKÖKOHTAISEN OPPILASHUOLTOSUUNNITELMAN LAADINTA

Salon kaupunki vastaa esiopetuksen järjestäjänä siitä, että oppilashuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten laaditaan jokaiseen esiopetuksen yksikköön lakisääteinen **yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma**. Suunnitelma laaditaan lukuvuosittain. Laatimisesta vastaa päiväkodin johtaja yhdessä opettajien kanssa, yhteistyötä tehdään huoltajien ja lasten kanssa.

Yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma muodostuu tämän asiakirjan pohjalta; oppilashuoltosuunnitelman tekstirunko on jokaiselle esiopetuksen yksikölle samanlainen ja siihen **kirjataan lisäksi yksikkökohtaiset toimintatavat ja yhteistyökäytännöt**.

Esiopetuksen työsuunnitelma linkittyy yksikkökohtaiseen oppilashuoltosuunnitelmaan. Työsuunnitelman kohdat, jotka kirjataan auki yksikkökohtaiseen oppilashuoltosuunnitelmaan, ovat:

- Yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman tarkemmat sisällöt,
- suunnitellut toimenpiteet tasa – arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi sekä
- suunnitellut toimenpiteet kiusaamisen ennaltaehkäisyyn ja puuttumiseen.

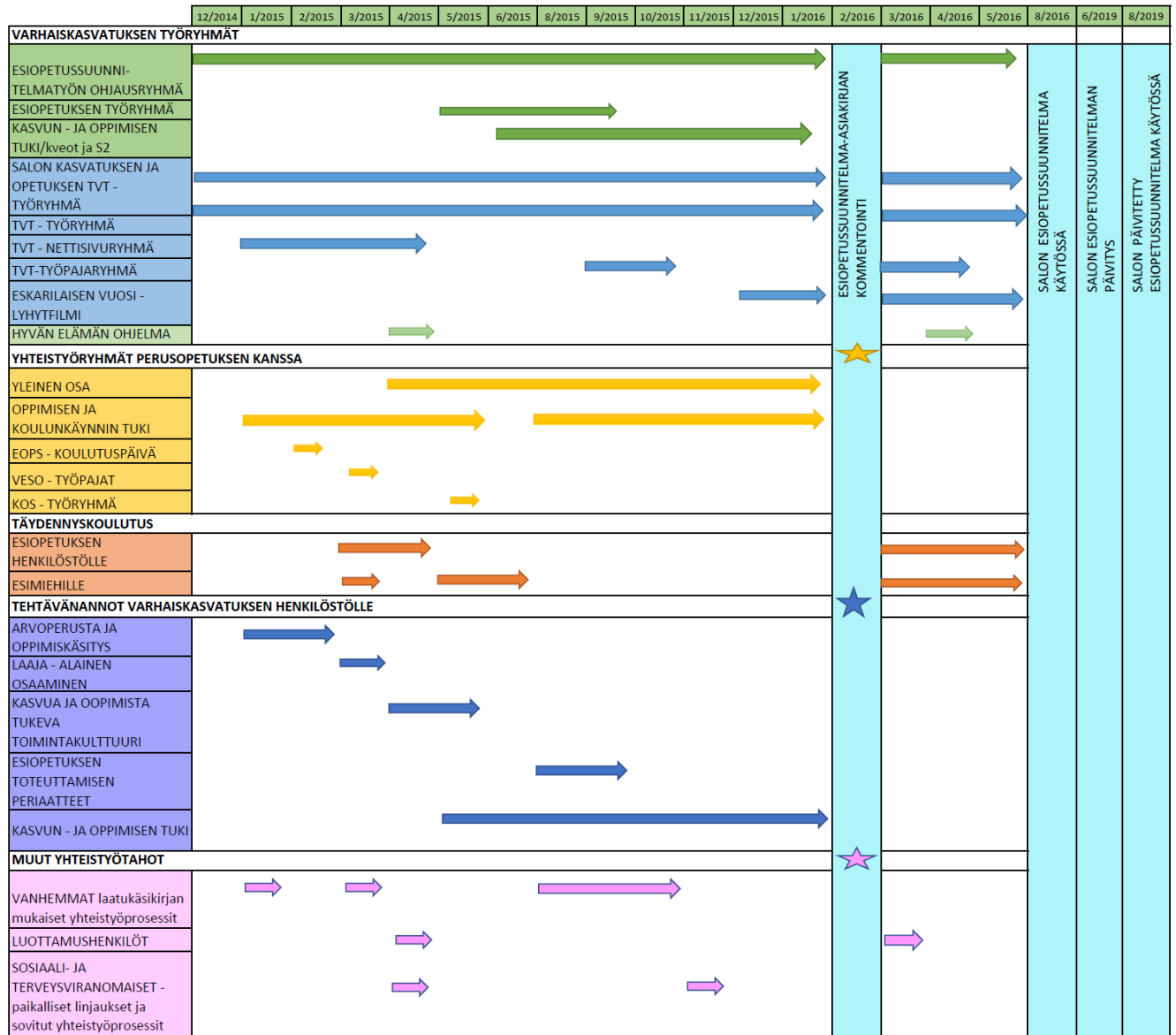
⁶⁰ Salon kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, Kaupunginvaltuusto/ 88§ 18.12.2017

⁶¹ Lastensuojelulaki (2007/417)

⁶² Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (2013/1287), § 14 1-4 mom. (2 mom. muutettu lailla 2016/1501)

LIITE 1 SALON ESIOPETUSSUUNNITELMATYÖN PROSESSI

SALON EOPS - TYÖPROSESSIN KUVAUS (VUOSIKELLO)

LIITE 2 ESIOPETUKSEN OSALLISTUMISTODISTUS

SALON KAUPUNKI

ESIOPETUKSEN OSALLISTUMISTODISTUS

on osallistunut esiopetukseen

ajalla _____.____.20____ - _____.____.20____

Esiopetusta on annettu esiopetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Salossa _____.____.20____

Todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen.

